

EMU:

Myntet har en baksida värdig förra sekelskiftet

Mycket av argumenteringen för EMU handlar om en valutaunion vilken som helst och tar inte in att EMU är en mycket speciell valutaunion. EMU tillhandahåller inte "bara" ett gemensamt mynt – vilket har uppenbara fördelar – utan stöper också medlemsstaternas ekonomi och politiska system i en oföränderlig form som skulle ha passat bättre vid det förra sekelskiftet.

Då liksom nu var det budgetbalans, stabilt penningvärde, fri rörlighet för kapitalet och expertmakt som gällde. Det kan invändas att så är det redan nu, utan att vi är medlemmar i EMU. Skillnaden är att som **icke** medlemmar kan vi försöka att återupprätta demokratin och den folkliga förankringen av politiken – som medlemmar har vi accepterat att EMU-konceptet är likställt med grundlag. Trots att många EMU-förespråkare förutsätter förändringar av EMU-konstruktionen är detta synnerligen orealistiskt eftersom EMU mycket väl följer Jean Monnets upplägg av oåtkomlig överstat.

EMU lägger restriktioner på de "vanliga" löntagarna genom att lönebildningen måste vara icke inflationsdrivande, de skall också vara beredda att acceptera dramatiskt sänkta löner när läget så kräver. Löntagarna måste också anamma en avreglerad arbetsmarknad, vilket i klarspråk innebär ett farväl till allt vad anställningstrygghet heter. Men EMU lägger inga restriktioner på den nya överklassens girighet eller fantasivinster på börsen eller på fallskärmar. Visst luktar det klasslagar?

Skälen bakom EMU:s tillkomst och uppslutningen bakom projektet varierar kraftigt och är på sikt oförenliga.

– För Delors och övriga federalister: Det avgörande steget till Europas Förenta Stater.

– För Frankrike: Att bryta Bundesbanks makt.

– För Tyskland: Villkoret för återföreningen och den tyska modellens etablering i hela EU.

– För högerkrafterna: Cementering av ekonomismen.

– För konformisterna: Det är mycket trevligare under kristall-kronorna om man inte har så mycket synpunkter.

I sin oförmåga att hantera massarbetslösheten har EU-politikerna sträckt sig efter en ny utopi och blivit serverade den monetära unionen. Nu har det investerats så mycket politisk prestige i detta projekt att EU hamnar i politisk kris om det inte kan fullföljas.

Enligt min uppfattning finns det två huvudskäl till den starka uppslutningen för den monetära unionen bland politiker:

– Man har tappat tron på politikens och demokratin förmåga att lösa våra ekonomiska problem, eller

– man är angelägen att ta detta avgörande steg i federalistisk riktning, för att nå detta mål är man beredd att låta arbetslösheten bli vad den blir.

Konstruktörernas syfte med den monetära unionens uppläggning är att sätta medlemsländerna under så stark press från "marknaden" att välfärdsmålen får vika för de nyliberala idealen. Då kommer Sverige visserligen att ha av sagt sig möjligheten att bedriva en lättsinnig nationell ekonomisk politik. Men istället har vi givit Europa möjligheten att föra oklok ekonomisk politik i EU-dimension. Så stort kan det politiska värdet av EMU inte vara så att det uppväger en sådan risk.

När Pehr G. Gyllenhammar skriver att vårt statsskick med folkstyre och marknadsekonomi är resultatet av en månghundraårig utveckling, präglad av en lång kamp mellan olika intressen och att det är politiken som försvarar rättssamhället, yttrandefriheten och demokratin, gör han viktiga konstateranden

som i förlängningen visar att politikens legitimitet är avgörande för samhällssystemets förmåga att fungera.

Det tycks vara så att synen på ekonomi och demokrati samvarierar, med ekonomin som dominerande faktor. Före första världskriget präglades samhället av elitstyre, fast penningvärde, budgetbalans, låg inflation och av att kapitalet rörde sig fritt över gränserna. Fördelningen mellan arbete och kapital avspeglade tydligt och klart maktförhållandena i samhället. För den tidens elit var det självklart att misstro demokratin, den sågs som pöbelvälde och bekämpades öppet. Det var denna samhällsordning som socialdemokratin besegrade och omvandlade. Framgångarna var närmast enastående, ur fattigsverige växte folkhemmet fram.

Efter ett antal tillkortakommanden med oljekriser, stagflation, budgetkriser, eliternas uppror och Thatchers högerrevolution övergavs Keynesianismen med dess överordnade mål om full sysselsättning och folkstyre, i världen men också i Sverige. Vi har bevittnat en återgång till samma syn på ekonomi och demokrati som den som var förhärskande före första världskriget. Och nu ser vi återigen hur maktförhållandena i samhället avspeglar sig i hur resurserna fördelas.

Idag är det politiskt omöjligt för eliterna att ifrågasätta den allmänna och lika rösträtten. Men nu är eliten betydligt mer sofistikerad, man urholkar i stället demokratin inifrån genom att flytta makt från demokratiskt valda församlingar till "oberoende experter" som antas bättre kunna styra utvecklingen eftersom de inte kan ställas till ansvar eller påverkas av det krävande och pockande folket. Folkligt inflytande anses vara

ett hot mot den externa balansen och måste elimineras för att undvika marknadens bestraffning, eller kanske har det blivit ett självändamål.

EMU är ett praktexempel på oåtkomlig odemokratisk expertmakt.

I en underrapport till EMU-utredningen analyserar Jörgen Hermansson EMU:s förenlighet med gängse demokratibegrepp:

- Den offentliga maktutövningen (lagstiftande och verkställande) skall kontrolleras av förtroendevalda.
- De politiska makthavarna utses i fria, rättvisa och regelbundna val.
- Praktiskt taget alla vuxna medborgare har rätt att rösta och kandidera i dessa val.
- Alla medborgare är fria att ge uttryck för sina åsikter, även när det handlar om kritik av de makthavande.
- Pressfriheten är garanterad, vilket ger medborgarna tillgång till alternativa informationskällor.
- Likaså är organisationsfriheten garanterad, vilket ger medborgarna möjlighet att sluta sig samman och politiskt verka för sina idéer.
- Den representativa demokratin gör att han lägger till ytterligare ett kriterium.
- Möjlighet för väljarna till ansvarsutkrävande gentemot de valda.

Några citat ur sammanfattningen av Hermanssons delrapport:

”Politiker skall inte reducera sin roll till att avläsa opinioner, men de skall heller inte med berätt mod avskärma folket från politiken, då undergrävs demokratin på ett sätt som ger ett bra fotfäste för de mörka krafterna.”

”Vad gäller proceduren kan demokratin inte begränsas till att folket (direkt eller indirekt) har möjlighet att välja sina representanter. Det måste också vara möjligt och meningsfullt att utkräva ansvar. I fallet EMU, med dess strikt oberoende centralbank, skulle detta åtminstone förutsätta att överlåten makt kan återkallas, vilket i praktiken ter sig närmast ogörligt. Slutsatsen blir att EMU knappast kvalificerar sig som demokratiskt.”

”Folkstyret främjas genom att de förtroendevalda – ytterst folket självt – ges ökade möjligheter att lära av sina misstag. Maastrichtfördragets konstitutionella ordning är emellertid rigoröst utformad i syfte att hålla de folkvalda politikerna permanent utanför det penningpolitiska beslutsfattandet. Folket är omyndigförklarat.”

”EMU är inte demokratiskt och kan inte heller sägas vara bra för demokratin. Om EMU alls ska kunna rättfärdigas måste den således ha påvisbara goda konsekvenser i andra avseenden. Den allmänna bedömningen synes emellertid vara att EMU är ett vågspel med tämligen oklara eller osäkra konsekvenser. För en demokratisk institution skulle detta inte innebära något avgörande problem; den kan alltid falla tillbaka på det legitimerande arbetssättet. Men för EMU blir frånvaron av ett sådant procedurargument fatalt. Maastrichtfördragets arkitekter

har efterlämnat en skrivbordsprodukt som inte kan förordas på demokratiska och rationella grunder.”

Det är enkelt för var och en att konstatera att alltför få av ovanstående kriterier är uppfyllda i EMU-systemet. Calmfors-utredningen redovisar varken Hermanssons kriterier eller hans slutsatser. I stället förutsätter Calmfors ett antal orealistiska förändringar av fördragstexten för att undvika ett ställningstagande till de uppenbara demokratiska bristerna i EMU:s konstruktion. Utredningens slutsatser bygger därför på en analys av en annan valutaunion än den som existerar i verkligheten.

Politiker skall inte reducera sin roll till att avläsa opinioner, men de skall heller inte med berätt mod avskärma folket från politiken, då undergrävs demokratin på ett sätt som ger ett bra fotfäste för de mörka krafterna.

Förhoppningsvis är EU bra för freden men definitivt inte för demokratin. Det svenska folket kommer inte, om vi går med i EMU, att kunna rösta fram en regering som har möjlighet att sätta rätten till arbete som det viktigaste politiska målet.

I EU är makten diffus och auktoritär.

I EMU är makten tydlig men oåtkomlig.

Bengt-Ola Rytter är riksdagsledamot (s)

FIB/Försäljningsställen

Arlanda, Press Stop, Sky City • Gävle Alternativboden Lyktan, Kyrkogatan 14 • Göteborg Akademibokhandeln, Nordstan; Press Stop, Drottninggatan 58; Röda Rummet, Nordhemsgatan; Röda Stjärnan, Fjärde Långgatan 8 B • Jokkmokk Konsum, Storgatan 29-31 • Jönköping Bokcafé i Jönköping, Svavelsticksgränd 7; Röda Stjärnan, Erik Dahlbergsgatan 12 • Karlshamn Antikvariatet Bode Carlshamn, Ronnebygatan 15 • Linköping Press Stop, Trädgårdstorget 4 • Lund Press Stop, Klostergatan 8 B • Malmö Akademibokhandeln/ Lundgrens Bokhandel, Södergatan 3; Press Stop, Södergatan 20; Röda Stjärnan, Ystadsgatan 15; Tidskriftsbutiken, Södra Förstadsgatan 18 • Norrköping Röda Stjärnan • Stockholm Alfabet Maxima bokhandel & internationell press, Rinkeby marknad; Biblioteksbutiken Huvudbiblioteket, Sveavägen 73; Bokhandeln i Djursholm, Vendeavägen 8; Cigarillådan, Stora Nygatan 9; Handel & Vandel, Östgötagatan 33; Press Stop, Drottninggatan 35; HW Kujil & Söner, Sveavägen 41; Mediarummet, Stora Nygatan 26; Press Center Gallerian, Hamngatan 37; Press Point, Kungsgatan 14; Press Specialisten, Sveavägen 52; Press Stop Söder, Götgatan 31; Röda Rummet, Barnhusgatan 20; Söderbokhandeln, Götgatan 37; Tidskriftsspecialisten, Odengatan 30 • Sundsvall Tidsspegeln, Sjögatan/Bankgatan • Umeå Press Stop, Skolgatan 51 • Uppsala Press City, Drottninggatan 2; Röda Rummet, Dragarbrunnsgatan 56; Uppsala Bokcafé, Kungsgatan 41 • Åmål Åmåls Bok- och Pappershandel, Norra Långgatan 9 • Örebro Akademibokhandeln, Drottninggatan 27-29 • Örnsköldsvik Bokhandeln Örnen, Fabriksgränd 10 • Oslo Tronsmo Bokhandel, St Olavs Plass.

• Vill du sälja FIB/K på din ort? Tel: 08-644 50 32 • fax: 08-556 950 35 • E-post: prenum@fib.se